

MEVLANA'DA
EVRENİN DİLİ SAYISAL VE
GEOMETRİK SEMBOLİZMİN
TASAVVUFİ AÇILIMI

Yazar

Melike GÖKCAN

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7401-47-0

Kitap Adı

Mevlana'da Evrenin Dili Sayısal ve
Geometrik Sembolizmin Tasavvufi Açılımı

Yazar

Melike GÖKCAN
ORCID iD:XX

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

HIS037000

DOI

10.37609/akya.196

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

*Değerli bilim insanı
Prof. Dr. Kürşat GÖKCAN'a...*

ÖNSÖZ

Aageometretos medeis eisito!

Geometri bilmeyen giremez!

Platon

Saf anlam, indirgenebilecek bir forma muhtaçtır. Ruhun bedene, elektrik akımının kabloya, suyun bir kanala, sözün sese ihtiyacı olduğu gibi. Bu sebeple dil de bir sembol sistemidir. Sembol, kendisinin ötesinde bir şeye işaret eden bir göstergedir. Bu bir çeşit mecazdır. İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan her şey böyledir. Kavramların işaret edilmesi uzlaşya dayalı simge ve kalıpların kullanılmasına bağlıdır.

Sembolik anlatım, çevrimiçi anlaşmayı sağlayan bir yapıdır. Bu dil, sûrette açık, anlamda kapalıdır. Denilir ki, bu antik Mısır kültürünün bir mirasıdır. Hermes, öğretilerini tıpkı mecazların tabaka tabaka açılması gibi, en yakın halkadan en dış halkaya doğru gittikçe kapanan; dışa, yabancılara ise tamamen kapalı olan bir bilgi aktarımı yolu ile sunmuştur. Mahrem tabaka her şeyi bilir, talebe ise (tâlîp olanlar, bu yola baş koyanlar) inisasyon derecelerine göre hakikatlere vâkıf olabilirler. Rivayete göre Mısır hiyeroglifleri ilkel bir yazı değil, bilâkis gizli semboller üzerinden bilgi aktarımıdır ve Hermes tarafından icad edilmiştir. Hermes Trismegistus, İdris Nebi, Yunan felsefe okuluna göre üç kere muazzam olan; İslâm kültür ve tasavvuf çevrelerinde gök katlarına uruc eden; Mevlânâya göre “yıldızların cinsinden “olup “Zuhal/Satürn” de sekiz sene kalan zât.

Sayılar da o mecaz ifadelerindendir ki, Hermes’in hiyerogliflere gizlediği bilgiyi Pythagoras, (bizim kültür dilimizde “Pisagor/Fisagor”) sayılara gizlemiş olmalı. Sayılar ki, görünüşte ilkel toplumların koyunlarını saymak için el ayak eklemlerini, ip dü-

ğümlelerini, taşları kullanarak ürettikleri bilgi aktarımıdır; Pythagoras'dan itibaren o evrenin dilini kodlayan bir gizli dil/şifredir.

Bu gizli dilin vasfı, fizik biliminin somut ve zâhir oluşuna nispetle, soyut ve derin olabilmesidir. Pisagor, Allah'ın yaratmasında ince bir hesaba dayalı uyumu işte bu derin bilgiyle kavramıştır. Derin yapı hep semboller alegoriler üzerinden tezahür eder; tıpkı Allah'ın bilinmek istese de asla zâtı üzerinden tezahür etmemesi gibi. "Lenterani". Allah, ancak tecelli eder, dolaylı olarak tezahür eder. Onu kavrayış da yakınlık derecelerine göredir. Çünkü her göz ona tahammül edemeyeceği gibi he idrâk de tahammül edemez.

Allah'ın varlığı asla, zatının asli ve mutlak oluşu ile görünmez ama tecelli eder, fenomenal âlemde zuhuratıyla görünür. Bu durumda yaratılmış evrenin iki durumu vardır. Birincisi tezahürat olması, ikincisi ise gizlemesi örtmesidir. "Biz dış dünyadaki ve kendi içlerindeki işaretleri onlara göstereceğiz (Fussilet-53)"

Musa'nın o dağda başına gelen, hem Allah'ı görmektir; hem de hiçbir şey görememektir. Fenomenal varlık boyutu, bir bakıma asıl hakikatin örtüldüğü, noumenal dünyanın ışığının gizlendiği bir perde durumundadır. Her dışavurum/tezâhür bir içseliği kendiliğinden ifade etmiş olur. Bu durumda, fenomen diye bir şeyin varlığından bahsedilemez, artık. Mevlâna'ya göre her suret bir mânâya sahiptir; seyredeninin sadece zâhiri görme hastalığından temizlenen bir görüşe sahip olması şartıyla, bu anlama ulaşılır. Bununla beraber, her sûret mânânın örtüsüdür, âlem bir perdedir; göstermeye de yarar gizlemeye de.

Pisagor'a göre, varlık, tecelli edene yaklaştıkça ilk farketttiği şey uyum/âhenktir. Kâinat, belli bir uyum kanunu çerçevesinde yaratılmış ve yaşamaktadır. Bu uyum matematiğin diliyle ifade edilebilir, aynı dilin bir üst versiyonu olan Mizik dili ile fenomenler âleminde tezahür edebilir.

Sayısal sembolizm, kutsal kitaplardan kadim felsefeye, mitoloji ve edebiyata kadar insanlığın anlam ürettiği her metinde karşımıza çıkar. Evrenin sırlarını çözmeye hayatlarını adayan kadim filozofların “Matematik”i keşfetmeleri uzun sürmez. Evrende sayılara dayalı bir düzen kurulmuştur ki, bu bir bestenin nota sistemiyle kayda alınması gibidir. Notanın süresi/sayısal değeri değişirse bestenin ahengi bozulur. Tüm evren, ince bir sayısal hesabın oluşturduğu âhenktir. Bu sayısal düzen sayesinde hiçbir şeyin rastlantısal olmadığı, herşeyin bir hesaba, matematiksel kurguya dayandığı görüşü, Hermes ‘te de ifade edilmiştir. Ancak Pythagoras bunu bir sisteme çevirir. Evrenin arkhesi sayılardır.

Pythagorasçılar sayıların arkasında bir ilkeler sistemi olduğuna inanıyorlardı. En temel kavramlarından biri, İlahi uyum, orantıdır. Buradan doğan ile sembolizm ve estetik de sayısal ve geometrik düşüncenin ürünüdür.

Bu çalışmada çok önemli bir mistik sembolizm olan sayısal ve geometrik sembolizmi araştırdık. Mevlânâ her türlü metaforu olduğu gibi sayısal sembolizmi de kullanmıştır. Bunun bir sebebi de sayı sembolizminin Kur’an’da da yer bulmasıdır. Kur’an’da sayısal ifadelerin anlaşılması için genellikle tefsire ihtiyaç duyulması, sayısal ifadelerin ilk anlamlarının dışında sembolik anlamlar da yüklenmiş olduğunu gösterir. Mesnevi’de de sayısal ifadeler, sembolik örüntülerle karşımıza çıkar. Mevlevi kültürü de bu çeşit sembollerin günümüze kadar uzanan yansımalarını içerir.

Yüzyıllardır Mesnevi şerhi yapılmakta, eserin hem açık anlamlarla, hem de sembollerle mecazlarla dolu ifadeleri üzerinde ince ince durulmaktadır. Bu çalışmada Mesnevi’nin anlam vadisinde bir patika açmak, mevcut şerhlere bir alt başlık eklemek istendi. Mesnevîde bir tür mistik sembolizm olan sayısal, geometrik ve musiki ifadelerinin açılımı ve merkez sembolizmi irdelendi.

Bu çalışmayla Mesnevî'yi ne kadar anlamış olduk? Cevabı şöyledir:

Filin, nasıl bir hayvan olduğu ve şekli hususunda ihtilâf

Hintliler karanlık bir ahıra bir fil getirip halka göstermek istediler.

Hayvanı görmek için o kapkaranlık yere bir hayli adam toplandı.

Fakat ahır o kadar karanlıktı ki gözle görmenin imkânı yoktu.

O, göz gözü görmeyecek kadar karanlık yerde file ellerini sürmeye başladılar.

Birisi eline hortumunu geçirdi, “Fil bir oluğa benzer” dedi.

Başka birinin eline kulağı geçti, “ Fil bir yelpazeye benziyor” dedi.

Bir başkasının eline ayağı geçmişti, dedi ki: “ Fil bir direğe benzer”.

Bir başkası da sırtını ellemişti, “Fil bir taht gibidir” dedi.

Harkes neresini elledi, nasıl sandıysa fili ona göre anlatmaya koyuldu.

Onların sözleri, görüşleri yüzünden birbirine aykırı oldu. Birisi dal dedi, öbürü elif.

Herkesin elinde bir mum olsaydı sözlerindeki aykırılık kalmazdı.

Duygu gözü ancak avuca, ancak köpüğe benzer, avuç bütün fili birden elleyemez ki!

Denizi gören göz başka, köpüğü gören göz başka. Köpüğü bırak da denizin gözüyle bak sen.

Köpükler, gece gündüz denizden meydana gelir, onları deniz harekete getirir. Fakat sen ne şaşılacak şey, köpüğü görüyorsun da denizi göremiyorsun!..

Biz, gemilere benziyoruz. Aydın denizin içindeyiz de gözle-
rimiz görmüyor, birbirimize çarpıp

Ey ten gemisine binmiş, uykuya dalmış adam, denizi gör-
dün ama asıl denizin denizine bak!

Denizin de bir denizi var, onu sürüp duruyor. Ruhun
da bir ruhu var, onu istediği tarafa çeker çevirir? (c.III:
1260-12759).

Karanlıkta filin kulağını tutanlar fili anlamış olmuyorlar. An-
cak, şu da bir gerçek ki, filin kulağı, kuyruğu, bacağı hepsi de file
dairdir; hepsi de gerçektir.

Mesnevi'nin anlam dünyasına bir küçük pencere de bilim
tarihinden açmak istedik. Kadim hikemiyattan gelen pek çok
unsur, Hz. Mevlânâ'nın, bu âlim ve mutasavvıf zâtın irfan dün-
yasında mümdemiçtir.

Ey sevdası güzel aşkımız! Mutlu ol. Ey bütün hastalıklarımı-
zın tabibi!

Ey gurur ve kibrimizin ilacı!

Ey Eflatun'umuz, Calinus'umuz!

Bu çalışmada, antik filozofların sarp vadilerinde Hz. Mev-
lânâ'nın muazzam mânâ ikliminde bazen koşarak bazen tökez-
leyerek yürürken desteğini gördüğüm sevdiklerime gönülden te-
şekkür borçluyum. Bu çalışma, hep yanımda olan, acı tatlı her anı
paylaşan sevgili çocuklarım Esra, Sena ve Mehmet Türkdoğan'a
çok şey borçlu ve çok özel teşekkürler genç bilim insanı Ahmet
Türkdoğan'a...

Melike GÖKCAN

Eskişehir, 2021

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

EVRENİN DİLİ: MATEMATİK SEMBOLLER, ALEGORİ.....	1
Evrenin Dili Mecazlara, Sembollere Dair.....	1
Sembol Dilinin Önemi	6
Kuş Dili Metaforu.....	9
Ezoterik Gnostik Bilgi.....	11
Bir Ezoterik Alan Olan Sayısal ve Geometrik Sembolizm.....	17
Kur’anda da Sembolik ifadeler.....	20
Mesnevide Sayı İfadelerinin Sembolizmi.....	22

2. BÖLÜM

MEVLÂNÂ VE FELSEFE ANTİK FELSEFE OKULLARI VE MEVLÂNÂ.....	27
Mevlânâ’nın Felsefeye Bakışı.....	27
Antik Felsefenin Üç Büyük Üstadı	34
Hermes - Thoth - İdris	36
İdris Nebi ile Hermès /Thoth İlişkisi.....	38
Hermes’in Göksel Yolculuğu /İdris Peygamber’in Miracı.....	40
Hermes, Kozmografyası.....	43
Hermetik Külliyyat/Corpus Hermeticum	46
PYTHAGORAS EVRENİN MATEMATİKSEL YAPISI	48
Pythagoras Felsefesinde Sayısal Sembolizm.....	49
Sayılar Bilimi	51
Monad	55
Tek nokta ve Daire	55
Dyad/ İkili.....	57
Tetrad/ Üçgen	58
Dört/Tetra	59
Pentad/ Beşgen.....	60
Dekad/ Mükemmel Sayı.....	60
MÜZİK	66

Pythagoras Müzik Ölçü Sistemi.....	69
Pythagoras Mistisizminden Tasavvufa	70
“Soma Sema”	70
PLATON VE MİSTİSİZİM.....	74
Mağara Alegorisi ve Platon’un İdealizmi	76
Platon’un İdealarında Matematiksel ve Geometrik Boyutlar....	79
Platonda Kozmoloji.....	82
İHVÂN-I SAFÂ.....	83
Resail-i İhvân-ı Safa.....	85
Doğa Bilimlerine Dair Risâleler.....	88
Nefsânî , Ruhî, Aklî Bilimlere (Psikoloji) İlişkin Risâleler	91
Dinî-Şer’î-İlâhî (Metafizik) Bilimlere İlişkin Risâleler	92

3. BÖLÜM

SAYILARIN DÜNYASI VE MESNEVÎDE SAYISAL VE GEOMETRİK SEMBOLİZM SAYILAR ATLASI	103
Sayıların Tarihine Kısa Bir Bakış.....	95
SAYILAR ATLASI	103
Sıfır /Schifre.....	103
Mesnevide Yokluk.....	105
Bir /Vahdet.....	107
Monad.....	107
Mesnevide 1/ Birlik Sembolizmi.....	110
İki/ Dyad.....	113
Mesnevide İki Sayısı/ İkilik	116
Üç /Triad	118
Tetris	118
Mesnevide Üç sayısı Sembolizmi.....	124
Dört /Tetrad.....	126
Mesnevide Dört Sayısı Sembolizmi.....	131
Beş/ Pentad	136
Mesnevide 5 Sayısı Sembolizmi	141
6 Sayısı/ Hexad.....	145
Mesnevide 6 Sayısı Sembolizmi	148

7 Sayısı/Heptad	152
Mesnevi'de 7 Sayısı Sembolizmi.....	159
Sekiz Sayısı.....	162
Ogdoad.....	162
Mesnevide Sekiz Sayısı Sembolizmi.....	165
Dokuz Sayısı.....	168
Enead.....	168
Mesnevide 9 Sayısı Sembolizmi.....	172
10 Sayısı /Dekad.....	175
Mükemmel Bütünlüğün İfadesi	175
Mesnevide 10 Sayısı Sembolizmi.....	179
12 Sayısı Sembolizmi.....	181
Mesnevide 12 Sayısı Sembolizmi.....	183
Onsekiz Sayısı Sembolü	186
Mesnevide 18 Sayısı Sembolü	186
Kırk Sayısı Sembolizmi	189
Mesnevide 40 Sayısı Sembolizmi.....	191
Çile.....	192
MİSTİK GEOMETRİK SEMBOLİZM	195
Daire Sembolizmi	198
Tasavvufta “Devir” Anlayışı	199

4. BÖLÜM

MÜSİKÎ, SEMA VE MEVLÂNÂ	205
İlm-i Edvâr.....	205
Musiki ve Mevlânâ.....	211
Mesnevide Musiki Terimleri	216
Göklerin Raksı Semâ.....	221
Ankaravî İsmail Rusûhî Dede ve Hücetü's-Semâ	225
Mevlânâ'da Sema.....	227
Dinle “Ney”den.....	230
Mevlânâ ve “Ten Zindanı”	232

5. BÖLÜM

MERKEZ SEMBOLİZMİ YATAY VE DİKEY BOYUTLAR

SEMBOLİZMİ	237
Âlemin Hükümdarı	239
Mesnevi’de “Hükümdar” Sembolizmi	242
Güneş Sembolizmi	246
Mesnevi’de Mistik Sembolizm Açısından Güneş	248
Yatay Boyut Sembolizmi	252
Mağara Alegorisi	252
SONUÇ	259
KAYNAKLAR	263

KAYNAKLAR

- AKDOĞAN, B. (1996). Hücetü's-Sema' Adlı Musiki Risalesi ve Ankaravi İsmail B. Ahmed'in Musiki Anlayışı. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(1), 477-505.
- ALTUNAY, Erhan. (2016) Paganizm-1 Kadim Bilgelige Giriş. İstanbul: Hermes Yayınları.
- ARİSTOTELES, M. (1997) *Gökyüzü Üzerine* (çev. Saffet Babür), Ankara: Dost Kitabevi.
- ARSLAN, A. (2006) *İlkçağ Felsefe Tarihi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- ARSLAN, A. (2008) *İlkçağ Felsefe Tarihi: Sofistlerden Platon'a*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ATABEK, Reşat (1987), Sayı Sembolizmine Genel Bakış, İstanbul: Mimar Sinan Yay.
- ATASAGUN, Galip. (2001). "Yahudilikte Dini Sembol ve Kavramlar", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bahar, 2001*.
- ARMSTRONG, A. H. (1949). An Introduction To Ancient Philosophy. London: Methuen & Co.
- ARPAGUŞ, Sâfi (2007) Hücetü's-Semâ, Maarife, 7/3, S. 369-399,
- AYTAÇ, Pakize (2011) İçimizdeki Kâinat, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 1 Sayı: 1.
- BOBAROĞLU, Metin (2012), "Simge Kavramı ve Simgesel Düşünme", *Simgesel Düşünme*, İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı Yay.

- BOZKURT, K.(2012), “Sayıların Gizemli Dünyası: Kültür ve Edebiyatta Sayı Sembolizmi”, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1), 717-728. COŞAR, Mevhibe (2011), “Alevi-Bektaşî Kültüründe Sayılara Yüklenen Terim Değeri”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 60, 113-128.
- BAYLADI, D. (2008) Pythagoras Bir Gizem Peygamberi. *Say Yayınları, İstanbul.*
- BRUNIUS, T. (1971). Pythagoras and the arts. *Man and World*, 4(1), 29-58.
- CAN, Şefik (1997) *Klasik Yunan Mitolojisi*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- CAN, Şefik (1990) *Hız. Mevlana'nın Rubailer*, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- CAN, Şefik (1995) Mevlânâ Hayatı Şahsiyeti Fikirleri. *İstanbul: Ötüken Yayınları.*
- CAN, Şefik (2003) *Mesnevi Tercümesi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- CAN, Şefik (2014) Mevlâna: Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi *İstanbul: Ötüken Neşriyat.*
- CAN, M. Cihat (2002) Eski Grek Dört Unsur Nazariyesi ve Türkçe Müzik Yazmalarında Etkisi, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 2*, s.133-143
- CEVİZCİ, A. (2009) *Felsefe Tarihi* (Vol. 5). Say Yayınları.
- CORNFORD, F. M. (1922). Mysticism And Science İn The Pythagorean Tradition. *The Classical Quarterly*, 16(3/4), 137-150.
- CRITCHLOW, K. (1992). Islamic Patterns: An Analytical and Cosmological Approach. New York: Thames and Hudson.
- ÇETİNKAYA, Y. (2018). Gezenlerin Hareketinden Müsikî Nağmelerine. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 6(1), 1788-1804.
- ÇETİNKAYA,, Y. (2011). Mevlevilikte Müzik Felsefesi: Mesnevîde Aşk, Müsikî, Ney, İnsan Ve Toplum, 1(2).
- ÇETİNKAYA, Y. (2020) İhvân-ı Safâ Düşüncesinde Müzik ve Kosmos İlişkisi. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 8(1), 2296-2316.
- ÇETİNKAYA, Bayram Ali. (2003). “İhvân-ı Safâ Felsefesinde Sayıların Gizemi Üzerine Bir Çözüm Denemesi”, *Felsefe Dünyası*, 2003/1.24.
- ÇETİNKAYA, Bayram Ali (2008), *Sayıların Gizemi ve Tasavvufun Dinamikleri - İhvân-ı Safâ Modeli-* İstanbul: İnsan Yay.
- ÇETİNKAYA, B. A. (2005). Bilimler Ansiklopedisi Klasîği Olarak İhvân-ı Safâ Risâleleri. *Dini Araştırmalar*, 8(22), 263-286.
- ÇUBUKÇU, İ. Ağâh (1993) Mevlana ve Felsefesi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26(1), 97-118.

- DEMİRCİ, M. (2007) Bir Eğitim Aracı Olarak Mevlevî Çilesi. *Mari-fe*, 7(3), 105-122.
- DEMİREL, Şener (2012) "Sembol, Sembolik Dil ve Bu Bağlamda Mesnevî'nin İlk 18 Beytindeki Sembolik Unsurlar", *Turkish Studies*, 7(3), 915-947.
- DÖNMEZ, Banu Mustan (2010), "Alevi Cem Ritüelinde Canlandırılan Kırklar Söylencesinin 'Şiir-Müzik-Dans' ile İlişkisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 191-199.
- DURBİLMEZ, Bayram (2009), "Türk Kültüründe ve Fütüvvet-nâmelerde Dört Sayısı", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 52, 71-86.
- DURUSOY, ÇETİNKAYA vd.(2012) İhvân-ı Safa Risaleleri, İstanbul. Ayrıntı Yayınları.
- ELİADE, (2003) *Dinler Tarihine Giriş*. (Arslan, L.) İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- ELİADE, M. (1994) *Ebedi Dönüş Mitosu*. İmge Kitabevi.
- ELİADE M. (2003) Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi: Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına. (Çev. Ali Berktaş). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ELİADE M. (1992) *Kutsal ve Dindışı*, İstanbul: Gece Yayınları.
- ELİADE, M. (1992) *İmgeler Simgeler* (Kılıçbay, M. A), İstanbul: Gece Yayınları.
- ELİADE, M. (1990). *Dinin Anlami ve Sosyal Fonksiyonu*. Kültür Bakanlığı.
- FERAH, Hakan (2012), Dinlerde ve Halk İnançlarında Sayı Sembolizmi, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- FERGUSON, K. (2012) Kadim Pythagoras Kardeşliği, (Çev. S. Arslanloğlu). İstanbul: Ayna Yayınevi.
- FONTANİLLE, J. (2017). *Soma Y Sema: Figuras Semióticas Del Cuzco*. Fondo Editorial Universidad De Lima.
- FOWDEN, G. (1993) *The Egyptian Hermes: A Historical Approach To The Late Pagan Mind*, Princeton University Press.
- GEZER, S. (2015). Kur'an'da Geçen Sayısal İfadeler Hakkında Bazı Değerlendirmeler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 477-491.,
- GUENON, R (2002) Kuşların Dili. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (23).
- GUENON, R. (2010) *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*. Ankara: Hece Yayınları.

- GUENON, R (2004). *Doğu Düşüncesi* (çev.Topaçoğlu), İstanbul: İzYayıncılık.
- HANÇERLİOĞLU, O. (1977) *Düşünce Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi. <http://gnosis.org/library/hermes> [20.10.2020].
- GODWIN, J., 1993, *The Harmony of the Spheres: A Sourcebook of the Pythagorean Tradition in Music*, Vermont.
- GODWIN J., 1995, *Harmonies of Heaven and Earth: Mysticism in Music from Antiquity to the Avant-Garde*, Vermont.
- GÖKCAN, M. (2020). Bilim Tarihi Perspektifinden ‘Yedi İklim’ Nazariyesi ve Kültür ve Edebiyatımızdaki Yansımaları. *Erdem*, (78), 127-150.
- GÖLPINARLI, A. (1953). *Mevlana’dan Sonra Mevlevilik*. İstanbul: İnkılap Kitabevi. GÖLPINARLI, A. (1992). *Mevlana Celaleddin Divan-ı Kebir* I. KB, Ankara.
- GÖLPINARLI, A. (1969) *100 Soruda Tasavvuf*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- GÖNÜL, M. (2007) Mevlevilik ve Müsikî, *İstem*, (10), 75-89.
- GÜNALTAI, Ş (2016) Kadim Felsefe İslam Dünyasına Nasıl ve Hangi Yol İle Girdi. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, Yıl 2, Cilt 2, Sayı 1, s.161-191.
- GUTHRIE, W. K. C (1988). *İlkçağ Felsefesi Tarihi*. Gündoğan Yayınları.
- HUXLEY, A. (2012) *Kadim Felsefe*, (Çev: Mutlu Yetkin) İtaki Yayınları, İstanbul.
- İŞİK, C. (2007) Eski Dünyanın Kadim Bilgesi Hermes, *Doğu-Batı “Antik Dünya Bilgeliği*, 40, 35-57.
- İFRAH, G. (1996). Rakamların Evrensel tarihi I. Bir Gölgenin Peşinde. Çev. K. DİNÇER). *Ankara, TUBİTAK*.
- İZBUDAK, Veledd Çelebi (1990) *Mevlânâ Mesnevî*, c. I-II. İstanbul: MEB Yay.
- İZBUDAK, <https://semazen.net/mesnevi-serif/> [17.11,2020].
- JUNG, C. G. (2007) *İnsan ve sembolleri*. (Babaoğlu, A. N.) İstanbul: Okuyan Us.
- JUNG, C. G. (1965) *Psikoloji ve Din*, (Karabey, R.) İstanbul: İnsan Yayınları.
- JUNG Gustav, C. (2003) *Dört Arketip*, (Çev. Zehra Aksu Yilmazer), İstanbul: Metis Yayınları.
- KAFALIER, Dönmez (2020) Geometri ve Matematik Bağlamında Tezhip Sanatının Anlam Boyutu. *Lale*, 2(3), 62-71.
- KALTENBRUNNER, G. K. (1984). *The Music of the Spheres. The History of the Idea of a Cosmic Harmony and its Influence on the Soul. Philosophy and History*, 17(1), 38-40.

- KALVESMAKİ joel, (2006) Formation of the Early Christian Theology of Arithmetic, *The Catholic University Of America*.
- KARLIĞA, B. (2012) Türk-İslam Kaynaklarına Göre Pythagoras' ın Altın Mısraları. *Felsefe Arşivi*, (22-23).
- KARLIĞA, B. (1980) İslâm Kaynakları ve Filozofları Işığında Pythagoras ve Presokratik Filozoflar. *İstanbul: İstanbul Üniversitesi basılmamış doktora tezi*.
- KAYA, M. (2013) Platon'un Ruh Kuramı. *Afyon Kocatepe University Journal Of Social Sciences*, 15(1).
- KARADUMAN, İ. (2014) *İlm-i Edvâr-ı Mûsikî*, İstanbul: Asitan Kitap.
- KIRBIYIK, Halil. (2001) *Babillilerden Günümüze Kozmoloji* Ankara: İmge Kitabevi.
- KİNGSLEY, P. (2002) *Antik Felsefe, Gizem ve Büyü: Pythagoras ve Empedokles Geleneği*, (çev. Kenan Kalyon) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- KILIÇ, C. (2006) 1 ile 10 Arası Sayılar Metafiziği (Pythagorasçı Sayıların Sembolizminin Dini ve Felsefî Düşüncelerdeki Yeri). *Felsefe Dünyası*, (43), 31-55.
- KILIÇ, C. (2014) Platon'un Metafizik Terminolojisi ve Mağara Alegorisinin Mistik Temelleri. *Journal Of International Social Research*, 7(34).
- KILIÇ, M. E. (2004) *Sûfî ve Şiir: Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- KILIÇ, M. E. (2004) *Sufî ve Şiir, Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası*, İstanbul: İnsan Yay,
- KILIÇ, M. E. (1995) Muhyiddin İbnü'l-Arabî'de Varlık ve Mertebeleri, Basılmamış Doktora Tezi MÜSBE.
- KILIÇ, M. E. (2016) *Hermesler Hermes: İslam Kaynakları Işığında Hermes ve Hermetik Düşünce*. Sufi.
- KILIÇ,, M. E. (1998) Hermes. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 27, 228.
- KLIEME, E., Pauli, C., & Reusser, K. (2009) The Pythagoras Study: Investigating Effects Of Teaching And Learning İn Swiss And German Mathematics Classrooms. *The power of video studies in investigating teaching and learning in the classroom*, (s 137), 160.
- KRAMER, Samuel Noah (2001) *Sümer Mitolojisi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- KÜÇÜKGÖKÇE, Ö (2011) Kitâb-ı Edvar. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, (1), 91-94.

- LAROCHE, R. A. (1995) Popular symbolic/mystical numbers in antiquity. *Latomus*, 54(568-576).
- LAWRENCE, S. B. (2001) The Secret Science Of Numerology: The Hidden Meaning Of Numbers And Letters.
- MEYEROVİTCH, E. D. V. (2001) *Güneşin Şarkısı*, (Çev. Cemal Aydın).
- MEYEROVİTCH, E. D. V. (1998) *İslâm'ın Güler yüzü*, (çev. Cemal Aydın), İstanbul: Şule Yayınları
- MURPHY, G. (1967) Pythagorean Number Theory And Its Implications For Psychology. *American Psychologist*, 22(6), 423-431.
- MÜLAYİM, S. (2008) *Süslemeden Tezyinata. Sanat Tarihi Metninin Oluşumu: Araştırmacıya Notlar*, İstanbul: Numune Matbaacılık.
- NECMETTİN, E. (2000) *Semboller ve Yorumları*, İstanbul: Zafer Matbaası.
- OKUR, İ. (2003) *Çağlar Boyunca Matematik Ve İlahiyat: Matematik İçinde Vahiy Ve Vahiy İçinde Matematik Arayanlar*, Ankara: Okursoy Kitapları.
- ÖÇAL, Ş. (2017). Platon'un Timaios Diyalogunda Tanrı ve Evrenin Oluşumu. *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 7(1).
- ÖZTÜRK, O. M. (2014) Makam, Âvâze, Şûbe ve Terkib: Osmanlı Musiki Nazariyatında Pisagorcı» Kürelerin Uyumu/Musikisi» Anlayışının Temsili. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 2(1), 1-49.
- PLATON (2015). Timaios (Çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- PLATON (1997) Phaidon (Çev. S. K. Yetkin & H. R. Atademir). İstanbul: Meb Yayınları.
- PLATON (1975). Devlet (Çev. S. Eyuboğlu & M. A. Cimcoz). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- PLATON (2014). Devlet Adamı (Çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- RUSSELL, B. (2012) *Batı Felsefesi Tarihi: İlk Çağ Felsefesi*, (A. Fethi, Çev.) İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- TANMAN, H. (2019). *İslam Düşüncesinde Hermes ve İbnü'l-Arabî'de Hermetizm* (Master's Thesis, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- TAYLOR, A. E. (1928) A Commentary On Plato's Timaeus. Oxford: Oxford University Press. Vlastos, G. (1975). Plato's Universe. Washington: Seattle University Of Washington Press.
- SALT, A. (2006) *Semboller Ansiklopedisi*, İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları.

- SCHİMMEL, A. (2001) *İslâm'ın Mistik Boyutları*, (çev. E. Kocabıyık). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- SCHİMMEL, A. (2000) *Tasavvufun Boyutları*, (çev. Yaşar Keçeci), İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- SCHİMMEL, A. (1999) *Ben Rüzgârım Sen Ateş: Mevlânâ Celâleddin Rumi; Büyük Mutasavvıfın Hayatı ve Eseri*, İstanbul: Ötüken.
- SCHİMMEL, A. (2000) *Sayıların Gizemi* (çev. Küpüşoğlu, M.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- SCHİMMEL, A. (2004) *Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- SCHURE, Edouard, (2005) *İnsanlığı Aydınlatan Büyük İnisiyeler / Dinlerin Gizli Tarihi / Rama Krişna Hermes Musa Orfe Fisagor Eflatun İsa*, İstanbul: Bilyay Vakfı Yayın Kurulu.
- TABERÎ (1992) *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi*, Ankara: MEB Yayınları.
- TAHİRÜ'L- MEVLEVÎ (1973). *Edebiyat Lügati*, (Haz. Kemal Edip KÜÇRKÇÜOĞLU) İstanbul: Enderun Kitabevi.
- TOPDEMİR, H. G., Unat, Y. (2018) *Bilim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademisi.
- TİLLİCH, P. (2002). Din dilinin doğası. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 11(2).
- UNAT, Y. (2015) *Bilim Tarihi. Tarih İçin Metodoloji*, (Ed. Ahmet Şimşek), Ankara: Pegem A Yayınları.
- UNAT, Y. (2000) Eski Astronomi Metinlerinde Karşılaşılan Astronomi Terimlerine İlişkin Bir Sözlük Denemesi.
- UNAT, Y. (1998) Fergani'nin" Astronominin Özeti ve Göğün Hareketlerinin Esasları" Adlı Astronomi Eseri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38(1-2).
- URMEVÎ, S. (2019) *Kitâbü'l-Edvâr*, (Çev. M. Nuri Uygun) İstanbul: İbn-i Haldun Üniversitesi Yayınları.
- UYSAL, Enver "İhvân-ı Safâ", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ihvan-i-safa> (04.03.2020).
- WEDBERG, Andres (1994) Platon'un Aritmetik Felsefesi (Çev. Hüseyin Gazi Topdemir) *Journal Of The Departments Of Philosophy, Psychology, Sociology Faculty Of Letters, Ankara University Vol. Xv*.
- YETİK, Erhan "Ankaravî İsmâil Rusûhî", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ankaravi-ismail-rusuhi> (26.01.2021).
- YILMAZ, S. (2019). Hermes' in Eski Mısır ve Helen Dünyasından İslam Coğrafyası ve Anadolu'ya Yolculuğu. *Lectio Socialis*, 3(1), 21-46.